

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

РІШЕННЯ

**наукової ради Сумського державного університету від 18 березня 2021 р. з
питання: «Дослідницька доброчесність: стан та основні заходи щодо
впровадження у наукову діяльність університету»**

Розглянувши питання «Дослідницька доброчесність: стан та основні заходи щодо впровадження у наукову діяльність університету», наукова рада відзначає важливість та необхідність дотримання дослідницької доброчесності співробітниками та здобувачами вищої освіти Сумського державного університету (далі – СумДУ, університет) при провадженні наукової та науково-технічної діяльності.

За останні два роки створено нормативну базу із забезпечення дослідницької доброчесності в науковій діяльності університету. Зокрема, затверджено наступні документи основної нормативної бази системи управління якістю діяльності СумДУ:

- Кодекс академічної доброчесності;
- Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у СумДУ;
- Методичну інструкцію щодо перевірки академічних текстів на наявність текстових запозичень.

Затверджено нові версії таких документів основної нормативної бази системи управління якістю діяльності СумДУ:

- Положення про групу сприяння академічній доброчесності
- Положення про організацію захисту прав інтелектуальної власності;
- Положення про порядок організації і проведення наукових заходів.

У складі групи сприяння академічній доброчесності створено лабораторію дослідження академічної доброчесності (основні функції лабораторії: проведення досліджень з тематики доброчесності в освітній діяльності (Academic Integrity) та дослідницької доброчесності (Research Integrity) на національному та міжнародному рівнях; проведення опитувань основних стейкхолдерів університету за тематикою доброчесності в освітній діяльності та наукових дослідженнях);

Подано пропозиції до вдосконалення Положення про порядок видання наукових журналів. Розроблено та направлено до відповідного підрозділу проекти типових посадових інструкцій здійснення працівником університету діяльності на посадах науково-педагогічних і наукових працівників та керівника (директора, начальника, завідувача, тощо) структурного підрозділу зі змінами в частині

введення до обов'язків дотримання академічної доброчесності під здійснення освітньо-наукової та управлінської діяльності.

Відповідно до наказу ректора №0528-I від 09.07.19 р. «Про підписання декларацій про дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу» продовжується системна робота щодо підписання Декларацій про дотримання академічної доброчесності в особистих електронних кабінетах здобувачів вищої освіти та співробітників університету. Наказ ректора №0522-I від 09.07.19 р. «Щодо створення університетської Комісії з етики та управлінням конфліктами» визначив склад та повноваження комісії з розгляду справ порушення академічної доброчесності.

Комплект нормативних документів СумДУ із забезпечення академічної доброчесності в освітньо-науковому середовищі університету взято за основу при оновленні Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти «Рекомендацій ЗВО щодо розвитку систем забезпечення академічної доброчесності» та інших документів щодо акредитації освітніх програм.

До каталогу дисциплін вільного вибору внесено дисципліну «Дослідницька доброчесність» для всіх рівнів здобувачів вищої освіти українською та англійською мовами. Англomовний курс успішно впроваджено в навчальний процес для іноземних аспірантів та на даний час викладається для вітчизняних аспірантів.

Спільно з бібліотечно-інформаційним центром проведено цикл семінарів з представниками компаній-розробників програмного забезпечення для пошуку ознак академічного плагіату.

Завершено роботу над масовим відкритим онлайн-курсом «Академічна доброчесність: цінності, дії, успішні історії» (https://examenarium.sumdu.edu.ua/free_study/join/167). Фахівцями бібліотеки СумДУ розроблено змістовний модуль «Основи академічного письма. Робота з науковими джерелами» (https://elearning.sumdu.edu.ua/free_content/lectured:40e485aecd9c375448e4927947e5c4c5e43d113c/20200327102201//index.html).

Розпочато участь університету в проєкті «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти», який ініційовано Американськими Радами з міжнародної освіти за сприяння Міністерства освіти і науки України та підтримки Посольства США в Україні.

У 2020 році вперше в Україні проведено серію вебінарів з дослідницької доброчесності «Дослідницька доброчесність: цінності та виклики» (5 вебінарів). Охоплення: 531 особа, аудиторія – студенти, аспіранти, докторанти, наукові та науково-педагогічні працівники 246 закладів вищої освіти і наукових установ з 22 областей України, а також Канади, Польщі та Молдови. Запропонована перша в Україні практика застосування популяризаційних матеріалів за тематикою

академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти з елементами доповненої реальності. Розроблені в СумДУ матеріали були розміщені у всіх ЗВО м. Суми.

Групою сприяння академічній доброчесності спільно з науково-дослідною частиною розроблено та апробовано механізм контролю дотримання принципів дослідницької доброчесності в частині перевірки річних звітів з НДР на наявність текстових запозичень. Розроблені та готуються до імплементації рекомендації керівникам та відповідальним виконавцям НДР з дотримання принципів дослідницької доброчесності.

В той же час наукова рада зазначає, що, незважаючи на описані вище заходи із розвитку університетської системи забезпечення дослідницької доброчесності, робота у цьому напрямі потребує подальшої інтенсифікації, у тому числі і у відповідь на зауваження експертних груп від Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, які були виказані під час проведення акредитаційних експертиз окремих освітніх програм другого та третього рівнів освіти. Серед нагальних питань, які потребують системного рішення наукова рада виділяє наступні:

- подальше вдосконалення внутрішньоуніверситетської нормативної бази з питань дотримання принципів дослідницької доброчесності здобувачами вищої освіти та співробітниками СумДУ як в частині розробки нових нормативних документів, так і в частині внесення змін в існуючі;
- необхідність розробки порядку виявлення і встановлення фактів порушення дослідницької доброчесності та призначення виду відповідальності за порушення;
- посилення інформаційно-технологічного супроводження освітньої і наукової діяльності здобувачами вищої освіти та співробітниками СумДУ в частині забезпечення принципів дослідницької доброчесності;
- впровадження нових інструментів популяризації дослідницької доброчесності з огляду на перспективу обмеження аудиторної частини навчального процесу та підсилення ролі дистанційного навчання;
- забезпечення спільної роботи Групи сприяння академічній доброчесності з іншими університетськими структурними підрозділами наукового спрямування, зокрема, Групи моніторингу якості наукових проєктів (підвищення якості підготовки наукових проєктів), відділом докторантури та аспірантури (підвищення якості підготовки наукових кадрів та популяризації принципів дослідницької доброчесності серед молодих дослідників);
- розвиток напряму дослідницької доброчесності з огляду на підсилення уваги до цієї проблеми з боку експертів, галузевих експертних рад та Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти при акредитації

освітніх програм доктора філософії, а також затвердження в перспективі «Порядку скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня», який розроблено Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

Слід зазначити, що рішенням Ради із забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти СумДУ «Про стан забезпечення академічної доброчесності в СумДУ» від 20.05.2020 р. було визначено перелік заходів, які на даний час не були реалізовані. Ці заходи відзначено в постановчій частині рішення наукової ради.

З метою систематизації роботи (у тому числі за рахунок продовження активного розвитку проведення зазначених у констатуючій частині напрямів) із завершення розробки та подальшої імплементації університетської системи забезпечення академічної доброчесності в освітню і наукову діяльність СумДУ

Наукова рада рекомендує:

1. Затвердити нижченаведені основні заходи, що направлені на впровадження дослідницької доброчесності

№ п/п	Заходи	Відповідальні, термін виконання
1	2	3
Координація процесу забезпечення принципів дослідницької доброчесності, розробка та вдосконалення нормативної бази		
1	Внесення змін, в існуючу нормативну базу СумДУ, зокрема, в: – Положення про порядок видання наукових журналів; – Положення про наукове товариство студентів (слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених СумДУ – Положення про відділ докторантури та аспірантури – Положення про організацію наукової, науково-технічної діяльності у СумДУ	1. Керівник Групи АкД, <i>Артюхов А.Є.</i> 2. Проректор з наукової роботи, <i>Чорноус А.М.</i> 3. Начальник ЦНТЕІ, <i>Гудков С.М.,</i> 4. Голова НТСА, <i>Солодовніков С.М.</i> 5. Начальник ВДА, <i>Бойко А.О.</i> <i>Термін: 2-3 квартал 2021 р.</i>

2	Внесення пропозицій до Положення про Групу моніторингу якості наукових проєктів щодо включення розділу, присвяченого дослідницькій доброчесності	1. Керівник Групи АкД, <i>Артюхов А.Є.</i> 2. Керівник Групи моніторингу якості наукових проєктів, <i>Шкурдода Ю.О.</i> <i>Термін: 2 квартал 2021 р.</i>
3	Внесення змін до Типових посадових інструкцій здійснення працівником університету діяльності (додатків до Типової посадової інструкції при виконанні працівником університету обов'язків) на посадах, де можливі порушення академічної доброчесності	1. Заступник керівника Групи АкД, <i>Волк Ю.Ю.</i> 2. Директор ДРП <i>Циганюк Д.Л.</i> <i>Термін: 2-3 квартал 2021 р.</i>
4	Розробка версії 02 Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у СумДУ з доповненнями в частині переліку порушень академічної і дослідницької доброчесності, а також розробки порядку виявлення і встановлення фактів порушення академічної і дослідницької доброчесності та призначення виду відповідальності за порушення	1. Керівник Групи АкД, <i>Артюхов А.Є.</i> <i>Термін: 2 квартал 2021 р.</i>
5	Впровадження процедури контролю дотримання дослідницької доброчесності в частині перевірки річних звітів з НДР на наявність текстових запозичень. Затвердження рекомендацій керівникам та відповідальним виконавцям НДР з дотримання дослідницької доброчесності.	1. Заступник керівника Групи АкД, <i>Волк Ю.Ю.</i> 2. Начальник НДЧ <i>Курбатов Д.І.</i> <i>Термін: 2 квартал 2021 р.</i>

6	Впровадження процедури контролю дотримання дослідницької доброчесності в частині перевірки запитів на грантові проєкти на наявність текстових запозичень	1. Керівник Групи моніторингу якості наукових проєктів, <i>Шкурдода Ю.О.</i> 2. Заступник керівника Групи АкД, <i>Волк Ю.Ю.</i> 3. Начальник НДЧ <i>Курбатов Д.І.</i> <i>Термін: 3 квартал 2021 р.</i>
7	Розробка на основі міжнародних практик документу з рекомендаціями науково-педагогічним та науковим працівникам університету щодо недопущення публікації результатів наукових досліджень у «хижацьких» журналах та видавництвах.	1. Керівник Групи АкД, <i>Артюхов А.Є.</i> 2. Заступник керівника Групи АкД, <i>Волк Ю.Ю.</i> 3. Начальник ЦНТЕІ <i>Гудков С.М.</i> <i>Термін: 4 квартал 2021 р.</i>
8	Розробка плану заходів з популяризації дослідницької доброчесності для осіб, які займаються науковою діяльністю.	1. Керівник Групи АкД, <i>Артюхов А.Є.</i> 2. Заступник керівника Групи АкД, <i>Волк Ю.Ю.</i> <i>Термін: 4 квартал 2021 р.</i>
Інформаційно-технологічна діяльність. Модернізація освітніх програм		
9	Завершення розробки мобільної версії сайту «Академічна доброчесність»	1. Керівник Групи АкД, <i>Артюхов А.Є.</i>
10	Створення на сайті «Академічна доброчесність СумДУ» розділу, присвяченого дослідницькій доброчесності	2. Заступник керівника Групи АкД, <i>Волк Ю.Ю.</i> 2. Керівник Групи web-рієнтованих інформаційних систем <i>Шендрик В.В.</i> <i>Термін: 2–3 квартал 2021 р.</i>
11	Створення масового відкритого онлайн курсу, а також інших навчально-методичних матеріалів з дисципліни «Дослідницька доброчесність», у тому числі англійською мовою	1. Керівник Групи АкД, <i>Артюхов А.Є.</i> 2. Заступник керівника Групи АкД, <i>Волк Ю.Ю.</i> <i>Термін: 3-4 квартал 2021 р.</i>

12	Розробка та реалізація програми підвищення кваліфікації «Дослідницька доброчесність»	1. Керівник Групи АкД, <i>Артюхов А.Є.</i> 2. Заступник керівника Групи АкД, <i>Волк Ю.Ю.</i> 2. Директор ДРП <i>Циганюк Д.Л.</i> <i>Термін: 3-4 квартал 2021 р.</i>
13	Пропозиція та її обґрунтування щодо введення дисципліни «Дослідницька доброчесність» в перелік обов'язкових дисциплін підготовки здобувачів вищої освіти третього рівня	1. Керівник Групи АкД, <i>Артюхов А.Є.</i> <i>Термін: 2 квартал 2021 р.</i>
Налагодження зв'язків з основними стейкхолдерами. Евалюація університетської системи сприяння принципам дослідницької доброчесності		
14	Розробка та реалізація плану проведення заходів з популяризації дослідницької доброчесності для аспірантів та молодих вчених	1. Керівник Групи АкД, <i>Артюхов А.Є.</i> 2. Начальник ВДА, <i>Бойко А.О.</i> 3. Голова НТСА <i>Солодовніков С.М.</i> <i>Термін: квітень 2021 р. (розробка)</i> <i>травень 2021 р. (реалізація)</i>
15	Організація роботи з підписання аспірантами, докторантами та виконавцями науково-дослідних робіт Декларацій про дотримання академічної доброчесності	1. Директори інститутів, декани факультетів, 2. Начальник ВДА, <i>Бойко А.О.</i> 3. Начальник НДЧ <i>Курбатов Д.І.</i> <i>Термін: постійно</i>
16	Створення Telegram-бота «Academic Integrity Helper» для здобувачів вищої освіти	1. Заступник керівника Групи АкД, <i>Волк Ю.Ю.</i> <i>Термін: 2-3 квартал 2021 р.</i>

17	Розробка концепції технічного завдання для створення системи подачі та обробки звернень щодо випадків порушення академічної та дослідницької доброчесності.	1. Керівник Групи АкД, <i>Артюхов А.Є.</i> 2. Заступник керівника Групи АкД, <i>Волк Ю.Ю.</i> <i>Термін: 4 квартал 2021 р.</i>
18	Продовження практики проведення вебінарів за тематикою дослідницької доброчесності для молодих вчених та аспірантів	1. Керівник Групи АкД, <i>Артюхов А.Є.</i> <i>Термін: постійно</i>

Голова наукової ради

Анатолій ЧОРНОУС

Секретар

Юрій ВОЛК